

**Основні покарання, від яких засуджений може бути звільнений умовно-достроково:
перспективи розширення переліку**

1. Відповідно до ч. 1 ст. 81 КК умовно-дострокове звільнення від відбування покарання може бути застосовано щодо осіб, які відбувають лише такі основні покарання, як: виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк.

2. Водночас окремі українські юристи (С. Гізімчук, Д. Казначесва) висловлюють думку про те, що умовно-дострокове звільнення від відбування покарання може бути застосоване також і щодо осіб, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі. При цьому вони уточнюють, що таке звільнення від відбування покарання можливе лише у разі попереднього помилювання засудженого Президентом України та заміни засудженому довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк, що становить не менше 25 років (ч. 2 ст. 87 КК). Вирішуючи питання про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання такого засудженого суд має брати до уваги строки, передбачені п. 3 ч. 3 ст. 81 КК, що мають обраховуватися з моменту заміни засудженому довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше 25 років. Інші вітчизняні вчені (Л. Мостепанюк, Є. Назимко) також пропонують передбачити у Кримінальному кодексі України норму, що передбачатиме пряму можливість умовно-дострокового звільнення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі від відбування цього покарання після відбуття такими особами 25 років позбавлення волі.

3 позицією про можливість застосування умовно-дострокового звільнення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі категорично не погоджується Є. В. Письменський. Автор вважає, що за сьогодишньої редакції ст. 81 КК суд не може вирішувати такого питання навіть після помилювання засудженого і заміни йому довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Більш того, автор взагалі заперечує саму доцільність застосування цього виду звільнення від відбування покарання до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.

Ми погоджуємося з тими юристами, які допускають можливість умовно-дострокового звільнення від відбування покарання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, яким це покарання в порядку помилювання замінено не менше як на 25 років позбавлення волі. Необхідно зазначити, що у ст. 81 КК йдеться не про призначене судом покарання, а про покарання, що відбуває засуджений. У разі заміни засудженому покарання у виді довічного позбавлення волі в порядку помилювання таким покаранням, що відбуває засуджений, – є позбавлення волі на строк не менше 25 років. Якщо допустити, що довічне позбавлення волі таким засудженим було замінено на 25 років позбавлення волі, то з урахуванням положень п. 3 ч. 3 ст. 81 КК на умовно-дострокове звільнення від відбування покарання вони можуть розраховувати (у разі доведення свого виправлення) не раніше ніж через 18, 7 років. Невідбута частина покарання для таких засуджених становитиме 6,2 роки. Вважаємо, що це більш ніж достатній іспитовий строк для засуджених, які більшу частину свого життя провели в ув'язненні, є особами, як правило, пристарілого віку, мають погіршений стан здоров'я і знають, що їх очікує у разі вчинення нового злочину.

Наприклад, особа вчинила умисне вбивство за обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115 КК) у 30-ти річному віку, за який вона була засуджена до довічного позбавлення волі. З урахуванням положень п. 4 Положення про здійснення помилування (затверджено Указом Президента України від 16 вересня 2010 року № 902/2010) така особа може розраховувати на помилування лише через 25 років відбуття призначеного їйому покарання. Засуджений на цей момент досягне 55 років. На підставі положень ч. 2 ст. 87 КК та п. 2 зазначеного Положення призначене судом довічне позбавлення волі такому засудженому може бути замінено на позбавлення волі на строк не менше 25 років. Якщо допустити, що довічне позбавлення волі йому було замінено на 25 років позбавлення волі, то з урахуванням положень п. 3 ч. 3 ст. 81 КК на умовно-дострокове звільнення від відбування покарання цей засуджений може розраховувати (у разі доведення свого виправлення) не раніше ніж через 18, 75 років. На момент вирішення судом цього питання засудженому вже виповниться майже 74 роки, з яких 44 роки він проведе в місцях позбавлення волі з відповідним режимом утримання. Чи багато засуджених доживе до такого віку? Чи здатні вони вчиняти нові злочини? Запитання видаються риторичними. Водночас ми глибоко переконані, що позбавляти таких осіб надії на повернення в суспільство, ймовірно, навіть для того, щоб завершити своє життя на волі, було б не гуманно. Якщо таких осіб позбавити надії на звільнення з ув'язнення, то сподіватися на їх виправлення (усвідомлення своєї вини у вчиненні злочинів, розкаяння), не вчинення ними злочинів у місцях позбавлення волі очевидно марно.

3. Крім того, заслуговує додаткового вивчення питання про можливість умовно-дострокового звільнення засуджених від відбування й інших основних покарань, що мають строковий характер. Утім варто погодитися з Р. М. Гурою, що перспективними «претендентом» на включення до ст. 81 КК є лише покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Таку можливість, наприклад, передбачено у Кримінальних кодексах Білорусії (ч. 1 ст. 90) та Таджикистану (ч. 1 ст. 76).

Водночас застосування умовно-дострокового звільнення від відбування таких основних строкових покарань як громадські роботи та арешт (з огляду на відносно невелику їх строковість) навряд чи є доцільним. Погоджуються з недоцільністю запровадження умовно-дострокового звільнення засуджених від відбування такого покарання як арешт й інші вітчизняні вчені (Є. Назимко, Є. Письменський).

Марія Жук
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
студентка 3 курсу

Проблеми законодавчої техніки в частині розміщення однорідних діянь різногоступеняє суспільної небезпеки в межах однієї статті Особливої частини КК України

Помітною вадою значної частини положень Особливої частини Кримінального Кодексу України 2001 року (далі – КК) є некоректність їх змісту, яка обумовлює неоднозначні підходи та колізії при застосуванні Кодексу. В значній мірі такі вади спричинені порушенням правил законодавчої техніки при побудові норм, під якою в загальній теорії права розуміється система мовних та логічних прийомів, методів, юридичних процедур і спеціально-юридичних засобів законодавчої діяльності